

7.10. 4/3. 88

M

KORPILAHDEN TAIKINAISNIEMEN RAUTAKAUTISEN HAUDAN

KAIVAUSKERTOMUS V. 1965

Timo Miettinen

Esipuhe

Allekirjoittanut sai keväällä 1965 Muinaistieteelliseltä toimikunnalta tehtäväkseen tutkia Korpilahden Ruotsulan kylän Taikinaisniemessä sijaitsevan rautakautisen haudan, jonka maan vuokraaja op. Pentti Sairo oli jo vuonna 1962 suurimmaksi osaksi purkanut. Inventoidessani vuonna 1964 Korpilahden pitäjän olin todennut että hautaa, joka oli kallionkolossa, ei oltu purettu aivan pohjaan saakka. Näin ollen oli syytä tutkia se loppuun. Työ suoritettiin 6.- 7. 9. ja apuna toimi yo. Pekka Miettinen.

Kertomuksessa on ensin selostettu vuoden 1962 tapahtumat. Ensi käden tietoja niistä olen saanut op. Sairoa haastatteleamalla. Lisäksi olen käyttänyt hyväksi op. Sairon täyttämää kysymyslehteä.

Helsingissä 31. 12. 1965

Timo Miettinen

Hautaröykkiön sijainti

Korpilahden pitäjän Ruotsulan kylän Taikinaisniemi sijaitsee Päijänteen Vanhanselän itärannalla Kilvensalon saaren ja mantereen välisen Kilvensalmen lounaispäässä. Niemi on korkeako, kallioinen, osaksi mäntyä ja sekametsää kasvava, osaksi paljas tai louhikkoinen (kuva 1). Niemi työntyy länteen ja on pituudeltaan n.140m, leveydeltään n.100m.

Niemi kuuluu Ruotsulan kylän Riihilahden tilaan, jonka omistavat Olavi ja Mauri Veijo, os. Putkilahti. Se on vuokrattu kansak. op. Pentti Sairolle, os. Putkilahti, 30 vuodeksi kesähuvilaa varten.

Op. Sairon huvila on niemen lounaisreunalla olevan lähes paljaan, loivasti kaartuvan kallion yläpäässä n.20m lähimmästä rannasta (karttaliite 1). Ke-väällä 1962 huvilaa rakentaessaan op. Sairo etsiskeli kiviä saunan lattia-betonin alle rakennuksen lähiympäristöstä. Tällöin hän kiinnitti huomionsa huvilasta n.18m pohjoiseen ja saman matkan päässä rannasta olevaa pieneen rikkonaiseen kallioselänteeseen, jossa päältä katsoen näytti olevan kiviä saatavissa (kuvat 2 ja 3). Harvan männikön ympäröimä kallioselänne on itä-länsi-suuntainen, n.5m leveä, n.7m pitkä, laeltaan loivasti etelään kaartuva; sen jyrkähkösti taivuttava länsireuna on rikkonainen, se jakaantuu kahdeksi kielekkeeksi ja päättyy muutamiiin suuriin lohkaraisiin. Isohkoja lohka-reita on myös selänteen itäreunan itä- ja eteläpuolella. Kallioselänne on osaksi puolukoita kasvavan jäkälän, osaksi pelkän jäkälän peitossa. Selänteen pohjoisreuna, joka nousee korkeimmalle, on n. metrin korkeudella ympäröivästä maastosta lukien.

Hautaröykkiön purkaminen ja luiden löytyminen v. 1962

Kallioselänteen itäpäässä, joka on suunnilleen loivasti länteen viettävän maaston tasalla, oli sammalen peittämä, lievästi kaartuva kumpu. Se noudatti suurin piirtein kallion kokonaismuotoa ja näytti siis luonnon muodostamalta olematta mitenkään silmiinpistävä. Sammalien välistä näkyi irtokiviä, joten opettaja Sairo alkoi tutkia ja purkaa kasaa. Tällöin kävi ilmi että kysymyksessä oli kiviröykkiö, joka oli muodostunut suurimmaksi osaksi suunnilleen samanlaisista, noin nyrkin kokoisista kivistä. Kiviä poistettaessa ilmeni että niiden alla oli keskimäärin metrin levyinen ja n. 3 m pitkä kolo, pystyseinäinen kallionhalkeama, jossa kiveys jatkui alaspäin. Kiviröykkiö oli ulottunut keskikohdaltaan ehkä n. parinkymmenen sentin korkeuteen kolon reunoista lukien. Kolon suunta noudatti kallioselänteen yleissuuntaa, siis idästä länteen. Kaivaja väänsi myös muutamia isoja

lohkareita pois kolon itä- ja länsipäästä ja pari keskeltä. (Nämä kivet, jotka erottuivat koskemattomista kivistä mm. siinä että niissä saattoi jäkälätön puoli olla ylöspäin, on pyritty merkitsemään karttaan.) Ilmeni että kolo jatkui itäpäästään n. metrin verran etelään, ts. se oli L-kirjaimen muotoinen.

Op. Sairo ei muista tarkkaan röykkiön purkamisen ja kivien poiskuljetuksen aiheuttaman touhuamisen johdosta, missä vaiheessa alkoi kivien välissä esiintyä palaneen luun siruja. Luultavimmin niitä alkoi löytyä n. 20 cm:n päästä röykkiön pinnasta kohta kallionkolon reunojen ohi mentäessä. Tällöin heräsi op. Sairon mielessä epäily, että kysymyksessä saattaisi olla jonkinlainen hautapaikka, ja hän pani muutamia isompia luunpalasia talteen. Op. Sairo ei muista oliko luunsiruja myös kallion reunan päällä. Kivien seassa alkoi myös syvemmälle mentäessä olla hiekkamullan tapaista maata. Op. Sairo poisti multaa ja kiviä kolosta kunnes pohjakallio tuli muutamin kohdin vastaan n. puolen metrin syvyydessä; pohja jätettiin tarkemmin puhdistamatta. Luun siruja löytyi jonkin verran melkein kaikkialta kallionkolon koko pituudelta mutta eniten itäpäästä (op. Sairo on kirjoittanut kysymyslehteen nähtävästi epähuomiossa väärin: länsipäässä), siis röykkiön korkeimman kohdan paikkeilta. Luita keertyi talteen kaikkiaan 90 gr (KM 15658:3).

Keihäänkärjen ja veitsen löytyminen 1962

Toukokuun 20. päivänä op. Sairo siivosi huvilan lähiympäristöä ja poisti tällöin huvilan pohjoispuolella olevalta laakealta kalliopinnalta sammalta ja multaa. Kallio on melkein tasainen ja päättyy länsipäässään melkein huvilan luoteisnurkan kohdalla n. 1,5 m:n jyrkän teeseen. Lähellä jyrkännettä, n. 5,5 m huvilan luoteisnurkasta pohjoiseen kasvaa pieni mänty kalliin halkeamassa (kuva 4, karttaliite 1). Männyn itäpuolella kalliota puhdistessaan löysi op. Sairo ohuesta sammal- ja maakerroksesta, jossa oli muutamia aivan pieniä kiviä, rautaisen keihäänkärjen ja käyrän rautaveitsen (KM 15658:12). Esineet olivat n. 70 cm männystä itään ja aivan vierekkäin; op. Sairosta ne näyttivät aivan kuin siihen unohdetuilta. Esineet ovat roomalaisaikaisia. Keihäänkärjen pituus on 144 mm, lavan leveys 28 mm, veitsen pituus on 140 mm.

Löytöjen tulo Kansallismuseoon 1962

Op. Sairo toimitti keihäänkärjen ja veitsen Keski-Suomen museoon maist.

S. Valjakalle 18. 8. 62. Kuultuaan että myös luita oli löytynyt maist. Valjakka tahtoi nähdä nekin. Luut toimitettiin siis KSM:ään keihäänkärjen ja veitsen jälkeen. (Maist. Valjakan lähetteessä, joka seurasi löytöjä KM:ään, tarkoittanee maininta "maanäyte 9. 9. 1962" lähinnä juuri luita.) Maist. Valjakka lähetti sekä rautaesineet että luut sekä palan toisesta päästä palanutta puuta Kansallismuseoon vasta lokakuun 10. p. Kysymyslehti lähti KM:stä 17. 10. op. Sairolle, joka palautti sen 20. 10. Esineet lunastettiin 20 markalla.

Hautaröykkiön pohjan tutkiminen 1965

(Kuvat 5 - 9, karttaliitteet 2 - 3)

Kalliokoloa kokonaisuutena tarkasteltaessa näyttää ilmeiseltä että se on syntynyt siten että siitä on aikoinaan nostettu pois tai väännetty irti rapautumisen lohkomia kiviä niin, että haudaksi sopiva kolo on saatu aikaan. Kallio tällä kohden on nimenomaan pitkänomaisiksi levyiksi lohkeavaa laatua. (Yksi sellainen on vielä kiinni kolon reunassa.) Muutamia isoja kiviä oli hautaamisen yhteydessä nähtävästi asetettu takaisin koloon. Verraten pieni kallioselänne, jonka keskellä hauta sijaitsee, on melko komealla paikalla; sen korkein kohta kolon itäpään pohjoispuolella, n. 120 cm siitä, joka otettiin myös vaaituksen kiintopisteeksi (v.l. 0,64), on 6,25 m Päijänteen pinnasta. Päijänteen veden korkeus meren pinnasta on 78,2 m. (Keihäänkärjen ja veitsen löytöpaikan vaaitusluku on 0,35).

L-kirjaimen muotoisen pystyseinäisen kalliokolon pohja oli suurinpiirtein tasainen v. 1962 kaivamisen jäljiltä. Kolon pohjan pohjoisreuna oli kaivettu lähelle pohjaa niin että loivasti kaartuileva kalliopinta oli hiukan näkyvissä. Kolon pohja oli kauttaaltaan karikkeisen hiekkamullan, jonka joukossa oli runsaasti pieniä alle kymmensenttisiä kiviä, peitossa. Pohja vietti kauttaaltaan jonkin verran etelään, ja näin ollen oli pohjan tasaiseksi tehneeltä kaivajalta jäänyt kolon eteläreunalle enemmän maata kuin pohjoisreunalle. Sama koskee kolon itäpään etelään kääntynyttä jatketta. Ennen kolon pohjan kaivamista poimittiin kaikki näkyvissä olevat luun palaset talteen. Niitä löytyi jonkin verran kolon pohjalta ja sen pohjoispuolelta kallion reunan päältä. Muutama siru löytyi myös kolon länsipäässä olevien isojen kivien päältä. (Mahdollisesti ne ovat joutuneet sinne op. Sairon purkaessa kiveystä.)

Hiekkaa, multaa, karikkeita ja pieniä kiviä kolon eteläreunalta poistettaessa ilmeni, että eniten luunpalasia kertyi talteen kohdista missä maatakin oli eniten. Tällainen kohta oli kolon länsipään eteläreunassa, jossa oli lähes 20 cm:n syvyinen ja levyinen viisto syvennys. Sen länsipuolelta pois-

tettiin n. 60 cm:n levyinen laakea kivi, jonka alla oli muutamia luun palasia. Toinen myös parinkymmenen sentin syvyinen kuoppa oli hautakolon etelään kääntyvän osan kaakkoisreunassa. Se jatkui viistosti irti rapautuneen parinkymmenen sentin levyisen litteän kiven alle, jonne oli todennäköisesti vierinyt muutamia luunsiruja. Hautakolon mutkasta löytyi mullan ja karikkeiden alta litteä, viistosti kallion pinnassa lepäävä irti rapautunut kivi, jonka alla ei ollut mitään. Koko hautakolon eteläreunasta, jossa maakerros oli keskimäärin kymmenen sentin paksuinen, löytyi kauttaaltaan jonkin verran luita.

Luun siruja saatiin talteen kaikkiaan 280 gr (KM 16824:1). Ne ovat enimmäkseen varsin pieniä, vain kynnen kokoisia, muutama palanen on 4-5 cm:n pituinen. Kallionkolon eteläreunan keskikohdalta, n. 60 cm mutkasta länteen löytyi aivan seinämän reunasta kaksi pientä murua jotain vaaleaa pihkänäköistä ainetta (KM 16824:2).

Se, että luita kertyi nyt kolminkertainen määrä vuoden 1962 saaliiseen verrattuna osoittanee, ettei tuolloin otettu talteen kuin vähäinen osa löytyneiden luiden kokonaismäärästä.

Kaikki käsitelty maa seulottiin 5 mm:n seulalla, johon luunsirut jäivät. Paikka entisöitiin lopuksi kaivausta edeltäneeseen kuntoon.

Kertomukseen liittyy 3 karttapiirrosta ja 9 valokuvaa. Filmien numerot ovat 31203-11.

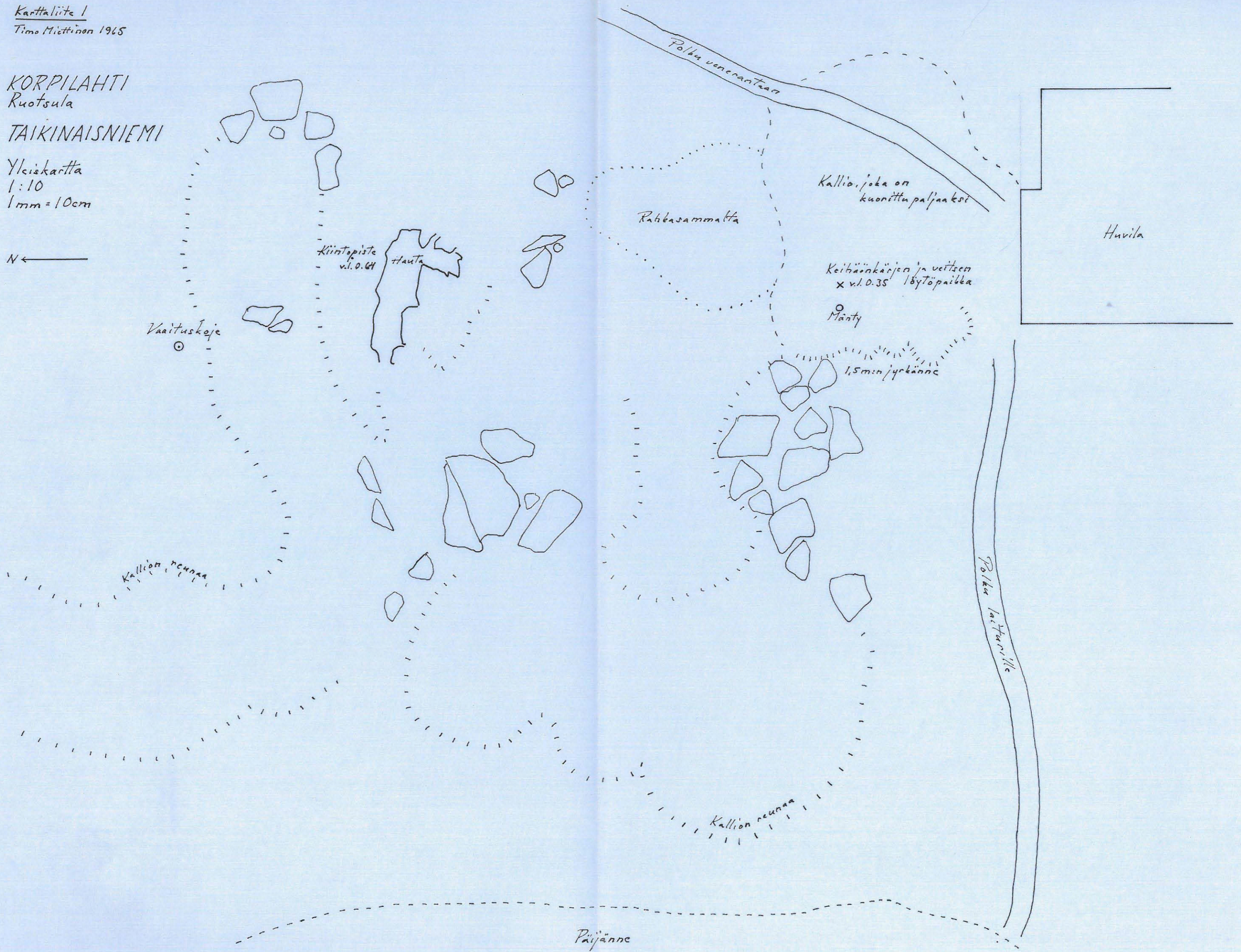

Karttaliite 1
Timo Miettinen 1965

KORPILAHTI
Ruotsula
TAIKINAISNIEMI

Yleiskartta
1:10
1mm = 10cm

N ←

Vaaituskoje

Kiintopiste
v.l. 0.64

Hauta

Rakennusmateriaali

Kallio, joka on
kuonittu paljaksi

Keihäänkärjen ja veitsen
x v.l. 0.35 löytöpaikka

Mänty

1,5min jyrkänte

Kallion reunaan

Kallion reunaan

Huvila

Polka lastausalle

Päijänne

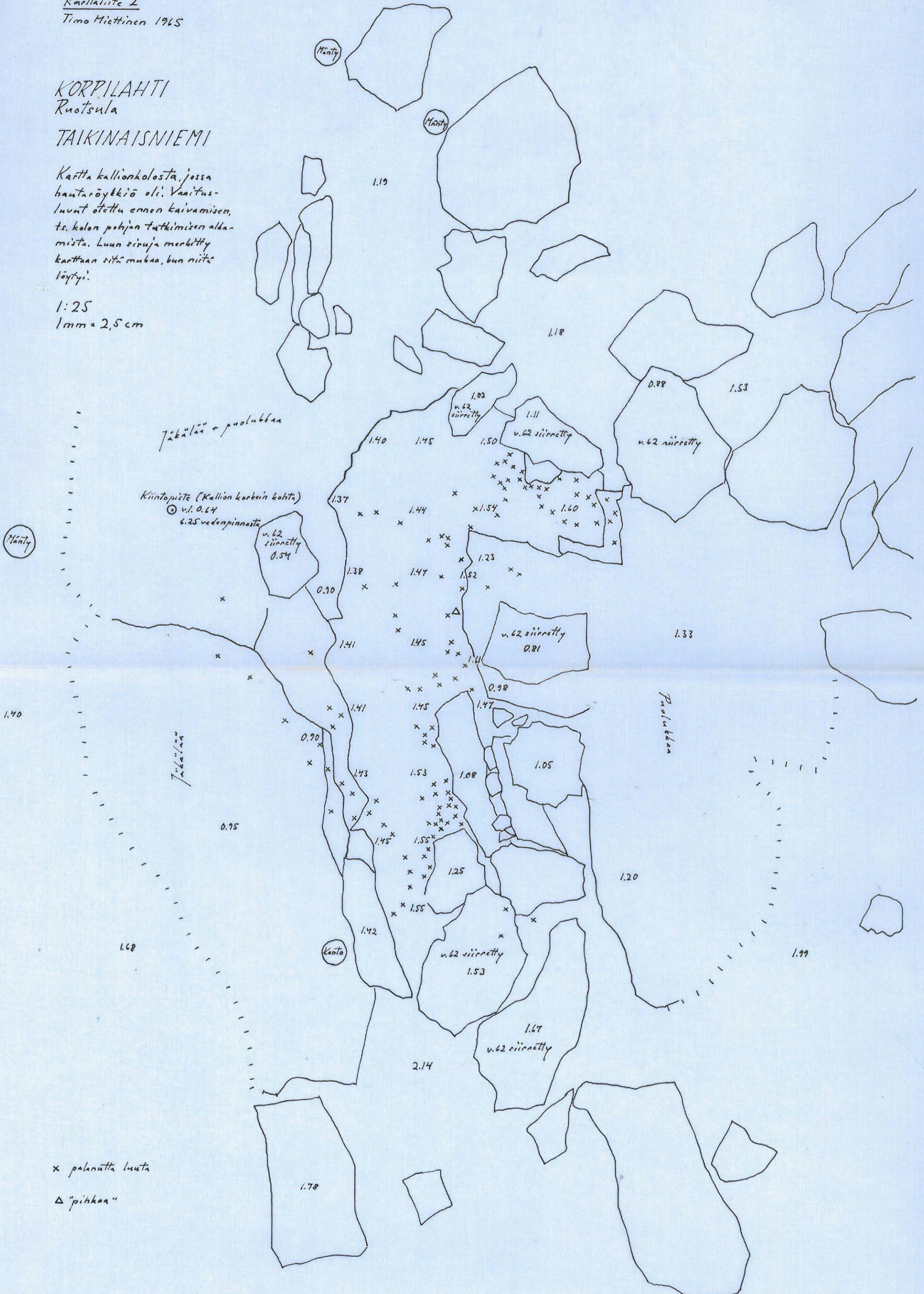

KORPILAHTI
Ruotsula

TAIKINAISNIEMI

Kartta kalliokolosta, jossa
hautaröykkiö oli. Vaaitus-
luunt otettu ennen kaivamisen,
ts. kolon pohjan tutkimisen alka-
mista. Luun siruja merkitty
karttaan siten muotoa, kun niitä
löytyi.

1:25
1mm = 2,5cm

x palanutta luuta
Δ "pötkää"

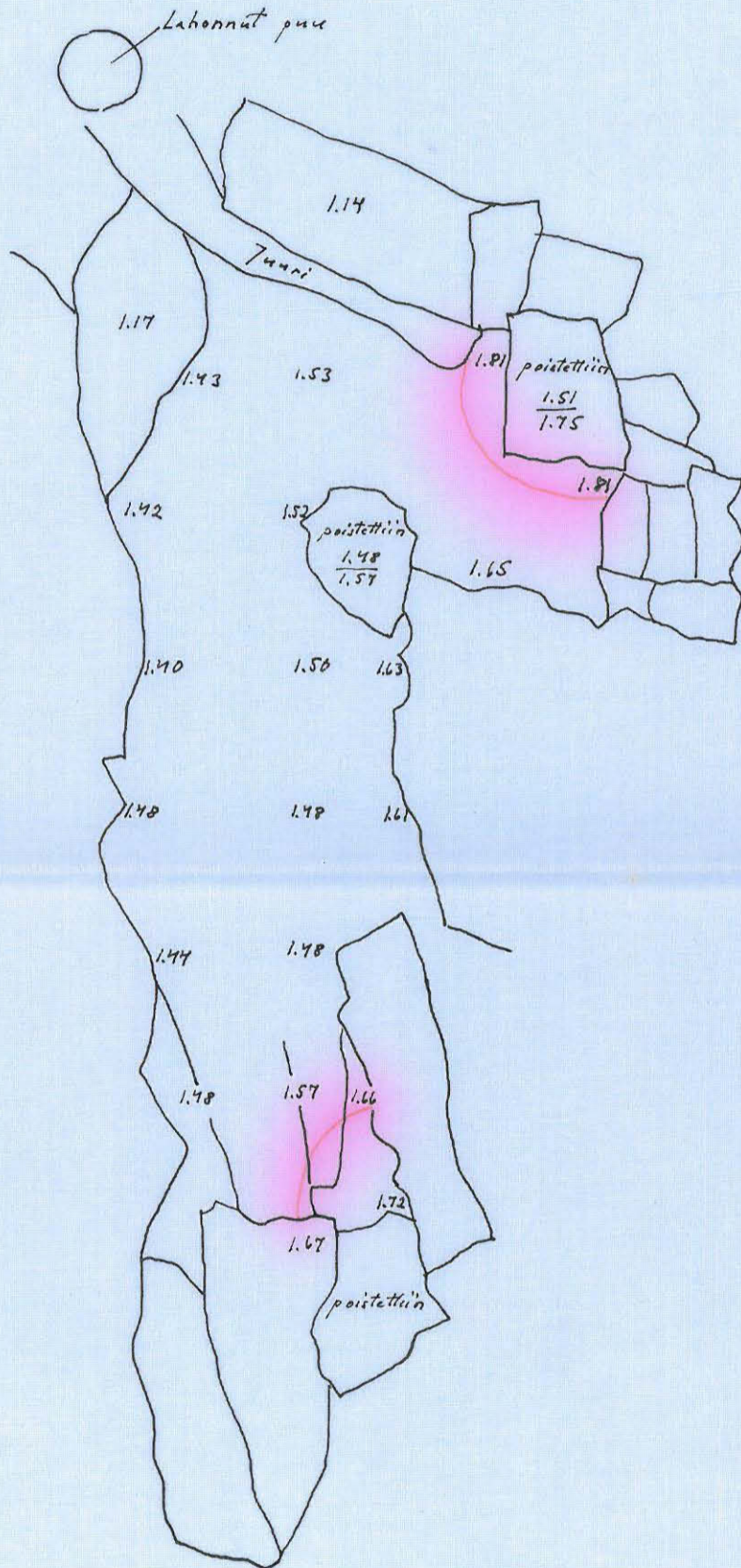

KORPILAHTI
Ruotsula

TAIKINAISNIEMI

Kallionkolo kaivettuna
pohjaan saakka. Puna-
viivoin ympäröidyssä
kohdissa on kalliosta
syvennykset.

1:25
1mm = 2,5 cm

Kuva 1
Filmi 31203

Taibinaisniemi lounaasta käsin.
Vasemmanpuoleisen ristin
kohdalla hauta, oikeanpuoleisen
kohdalta löytyivät keih.kärki ja veitsi.

Kuva 2
Filmi 31204

Kuva otettu huvilan katolta suoraan pohjoiseen.
Etualalla olevan pienen männyn oikealta puolelta
löytyivät keihänkärki ja veitsi.
Taustalla on hauta seisovan henkilön ja seulan välissä

Kuva 3
Filmi 31205

Pieni, rikkonainen kallionselänne, jonka
keskellä olevassa bolossa hauta oli.
Röyhkiön korkein kohta oli suunnilleen
määränsä latan kohdalla. - Kuva etelästä.

Korpilahden Taibinaisniemen kaivauk-
kertomus v. 1965. Timo Miettinen

Kuva 4
Filmi 31206

Keihäänbärki ja veitsi löytyivät
riistillä merkitystä kohdasta.
Kuva idästä.

Kuva 5
Filmi 31207

Luun sinujen keräämistä Jalteen
ennen kolon pohjan seuloamista.
Kuva idästä.

Kuva 6
Filmi 31208

Kallionkolosta saatu hiikkamulta
vasemmalla, pienet kivet oikealla
puolen kolon. - Kuva lännestä.

Korpilahden Taivassalmien kaivauk-
keräys v. 1965. Timo Miettinen.

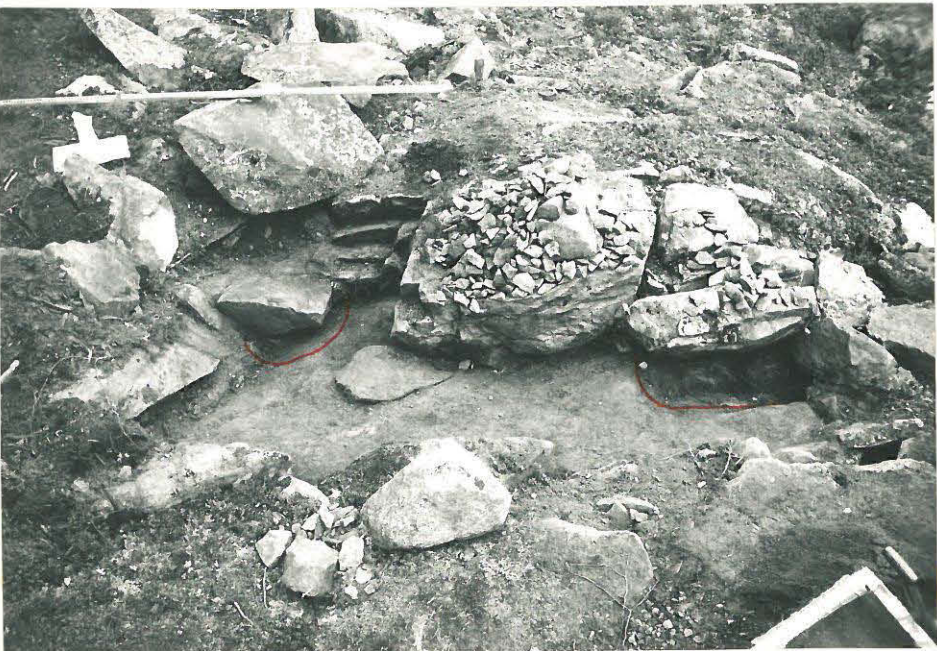
Kuva 7
Filmi 31209

Kallionkolan puhdistetun pohjan
piirtäminen käynnissä.
Kuva idästä.

Kuva 8
Filmi 31210

Kallionkolan pohjan puhdistettuna.
Pannaviivoilla ympäröidyistä
kohdista löytyi eniten luun
sivuja. Ko. kohdissa on kalli-
ossa syvennykset. - kuva idästä.

Kuva 9
Filmi 31211

Kuva pohjoisesta.